

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 188-1884)

Originalt emne

Bygningsvæsen

Bygningsvæsen/Bygningsvedtægt

Kloakvæsen og Vandaflledning

Kloakvæsen og Vandaflledning/Borrebækken og andre Vandløb

Kloakvæsen og Vandaflledning/Kloaker, Kloakanlæg

Kloakvæsen og Vandaflledning/Regulering af Afløbsforhold

Sundhedsvæsen

Sundhedsvæsen/Sundhedsvedtægt

Sundhedsvæsen/Sundhedsvæsen i Almindelighed

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 7. august 1884](#)
- 2) [Byrådsmødet den 21. august 1884](#)
- 3) [Byrådsmødet den 27. november 1884](#)
- 4) [Byrådsmødet den 4. december 1884](#)
- 5) [Byrådsmødet den 22. januar 1885](#)
- 6) [Byrådsmødet den 19. februar 1885](#)
- 7) [Byrådsmødet den 26. marts 1885](#)
- 8) [Byrådsmødet den 30. juni 1885](#)
- 9) [Byrådsmødet den 9. juli 1885](#)
- 10) [Byrådsmødet den 20. august 1885](#)
- 11) [Byrådsmødet den 11. september 1885](#)
- 12) [Byrådsmødet den 8. oktober 1885](#)

(J. Nr. 188-1884)

Den fungerende Formand meddelte, at han om Sundhedstilstanden i det saakaldte "Reginehøjparti" paa Aarhus Mark fra Stadslæge Schmiegelow havde modtaget en den 8de f. M. dateret Skrivelse, der er saalydende:

"Som det maaske er det ærede Raad bekendt, afgiver nu den bebyggede Del af Reginehøj Mark langs Randers-Chausseen Boliger for omtrent 500 Mennesker og 2 á 300 Svin, og til sine Tider endog flere af disse sidste. Forholdene ere her i høj Grad unaturlige, og fra et Sundhedshensyn aldeles utilstedelige. Men da dette Markparti ligger udenfor Sundhedslinien, har Sundhedskommissionen ikke her kunnet øve nogen Indflydelse. I Følge min Stilling og Instrux bør jeg næppe tøve længe med at gjøre opmærksom paa de Farer, der fra denne Koloni truer, saa meget snarere, som der i den sidste Tid hyppigt klages over den utaalige Stank, som herfra udgaar og ofte gjør Forbipassagen yderst ubehagelig for de vejfarende. Kolonien danner som Forstad til Aarhus en Skamplet for samme, hvad der vil fremgaa af den nærmere Undersøgelse, som det ærede Raad maatte ville foranstalte. I Øjeblikket skal jeg kun gjøre opmærksom paa, at saavidt jeg har set og erfaret, ere alle Svinehusene opførte paa en meget primitiv Maade; Urenligheden ophober sig for en stor Del i Husene, og Urinen dels synker i Jorden, som ikke er brolagt, dels har sit Afløb til aabne Grøfter. Disse mange Svin, som ikke holdes rene, den store Opsamling til Dels af raaden Svineføde, den dermed følgende uhyre Formerelse af Rotter, alt dette bør opfordre til at skaffe en Forandring til Veje. Det bør derhos betænkes, at Svin, som opfødes med den Slags Rariteter, ikke kunne afgive et sundt Næringsmiddel, og Kjødet af disse fra nævnte Plads siges ogsaa at være slattet og blegt.

Hensigten med Afskaffelse af Svinehold i Byen bliver til Dels ikke naaet, naar der som nu ikke des mindre inde i Byen opsamles Masser af Svineføde, som for ringe Indtægts Skyld afgives til hine nærboende Svineopdrættere.

Visse Sygdomme, særlig Tyfus og Kolera ville her kunne finde et frodigt Tilholdssted, thi jeg gjør fremfor alt opmærksom paa, at den største Fare hidrører derfra, at Jordbunden i for stor Udstrækning er fugtig af aarlange forraadnede Stoffer, der ifølge videnskabelige Anskuelser, under visse atmosfæriske Forhold kunne afgive Smitstoffer. Det bidrager ej heller til Sundhed, at samme Fugtighed trænger ind i Beboelsesværelserne, og vitterlig er Luften derude skadelig for Aandedrættet, og ikke faa Syge have altid i dette Kvarter.

Jeg henstiller derfor til det ærede Raad snarest at foretage nødvendige Foranstaltninger til Afhjælpning af Uordenene, samt at foranledige, at det nævnte Kvarter inddrages under Sundhedskommissionens Omraade, og endelig at drage Omsorg for, at lignende Forhold ikke i Fremtiden faa uhindret Lov til at udvikle sig paa Aarhus Bymarker."

Denne Skrivelse havde Formanden strax sendt til Erklæring af Sundhedskommissionen, der dernæst under 23de f. M. havde udtalt, at den maatte være enig med Stadslægen i, at Forholdene paa Reginehøj Mark ere højst uheldige i sanitær Henseende og i høj Grad trænge til Forbedring, hvorfor den maatte anbefale, at der af Byraadet nedsattes et Udvalg til i Forening med den nærmere at undersøge Forholdene og gjøre Indstilling om de Foranstaltninger, der ville være at træffe til Afhjælpning af de nævnte uheldige Forhold.

Da intet Møde af Byraadet var nærforestaaende da denne Erklæring modtoges, havde han dernæst i Forventning om Byraadets Billigelse anmodet de Herrer E. Kjer, Meulengracht, O. Langballe og A. Langballe om at træde sammen i et saadant Udvalg og paabegynde nærmere Forhandlinger med Sundhedskommissionen i den omhandlede Anledning.

Efter at Byraadet havde erklæret sig enig i, hvad der saaledes var foregaaet, meddelte endnu E. Kjer som Formand for Udvalget mundtlig Oplysning om Forhandlingernes Gang og nuværende Stilling, hvorefter Sagen blev udsat indtil nærmere Beretning foreligger fra Udvalget. (Se Mødet den 21de August.)

Uddrag fra byrådsmødet den 21. august 1884 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 188-1884)

Efter at Udvalget for de sanitære Forhold i det saakaldte Reginehøjparti mundtlig havde meddelt Beretning om, hvad der var passeret i Sagen siden Mødet den 7de d. M., blev det

paa dertil given Anledning mddelt Bemyndigelse til i Forening med Sundhedskommissionen af fremkomme med Forslag til en særlig Sundhedsvedtægt for Aarhus Mark, for saa vidt det efter nærmere Undersøgelse befindes, at der haves Lovhjemmel til at give en saadan særlig Vedtægt.

Da Udvalget endvidere havde brørt Forhold af mere almindelig Natur, blev det endvidere anmodet om i Forening med Bygningskommissionen at overveje Spørgsmaalet, om den af Justitsministeriet i Medfør af Loven af 30te Decbr. 1858 § 1 fastsatte Bygningslinie for Byen bør forlægges længere ud. (Se Mødet den 27de Novbr.)

Uddrag fra byrådsmødet den 27. november 1884 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 188-1884)

Fra en Del Grundejere i det saakaldte Reginehøjparti paa Aarhus Mark var der fremkommet et Andragende om, at Kommunen til Forbedring af de derværende og navnlig i sanitær Henseende skadelige Forhold vilde anlægge en Kloak til Afledning af Spildevand og derved yde Andragerne, der alle ere Smaakaarsfolk, den Understøttelse, som dette Foretagendes Vigtighed og deres egen Mangel paa Evne til ved egne Kræfter at gennemføre det, maatte kræve. Dette Andragende var sendt til Erklæring af det for Forbedringen af de sanitære Forhold paa Reginehøjpartiet bestaaende Udvalg, som dels i Anledning heraf og dels i Henseende til de øvrige Sager, der ere blevne henviste til dets Behandling, se Mødet den 21de Avgust og 18de Septbr., havde fremsendt en Indstilling af 25de d. M., der er saalydende:

"I Anledning af de forskellige til os henviste Sager bemærkes følgende:

1. Med Hensyn til Andraget om Ordning af Afløbsforholdene vedlægges en Beregning fra Stadsingeniøren. Udgiften ved Sagens Ordning andrager efter Stadsingeniørens hoslagte Beregning henholdsvis 5600 Kr, og 3000 Kr., eftersom det ene eller andet af de 2 Projekter vælges. Udvalget foretrækker det billigste. Det foreslaas, at man meddeler Andragerne, at Byraadet vil lade Arbejdet udføre og staa i Forskud for Beløbet imod Refusion af dette i 5 Aar fra Lodsejerne, der derom ville have at udstede en Deklaration, som thinglæses paa Ejendommene med betryggende Panteret.

2. Endvidere foreslaar Udvalget, at Byraadet tilskriver Sundhedskommissionen og anmoder den om at fremkomme med Forslag til en særlig Sundhedsvedtægt for den Del af Aarhus Mark, der ligger udenfor den nuværende Sundhedsgrænse.

3. Endelig foreslaar Udvalget, at Byraadet tilskriver Bygningskommissionen og forespørger, om Kommissionen ikke er enig i, at Bygningsforholdene ogsaa paa Aarhus Mark ordnedes saaledes, at hele Marken inddroges under Bygningslovens og Bygningsvedtægtens Regler, men at man udenfor en nærmere fastsat Grænse i Medfør af Bygningslovens § 39 undtog visse af Lovens og Vedtægtens Bestemmelser fra at gjælde. Grænsen paa Marken, udenfor hvilken Lovens og Vedtægtens Bestemmelser ikkun i modificeret Skikkelse maatte bringes til Anvendelse, skulde formentlig gaa noget yderligere end den hidtil satte Grænse. Hvis Kommissionen var enig med Byraadet heri, maatte man anmode Kommissionen om at fremkomme med Forslag til den ny Grænse imellem, hvor de nu gjældende og de modificerede Regler skulde anvendes, samt Forslag om, hvilke Regler i Loven og Vedtægten, der skulde undtages for dette ydre Terræn. Var Kommissionen ikke enig heri, vilde man anmode om at erfare, hvilke Forslag Kommissionen i Modsætning hertil maatte fremkomme med til Sikring af ordnede Bygningsforhold paa Aarhus Mark. Samtidig tillader man sig at foreslaa spurgte Kommissionen, om det er rigtigt, hvad der forhenes bragt til vor Kundskab, at man vedbliver at bygge der oppe, uanset at Vandløbsforholdene ikke efter Bygningslovens § 20 ere bragte i Orden."

Efter at Sagen var forhandlet, toges følgende Beslutninger:

Vedkommende 1ste Punkt. Man anmodede Udvalget om at tage Sagen tilbage til nærmere Overvejelse.

2det Punkt. Man tog Udvalgets Indstilling til Følge om at henvende sig til Sundhedskommissionen med Begjæring om at fremkomme med Udkast til en Sundhedsvedtægt for den Del af Aarhus Mark, der ligger udenfor den nuværende Sundhedsgrænse.

3die Punkt. Ligeledes sluttede man sig til Udvalgets Forslag med Hensyn til en udvidet Forlængelse af Byggelinien. (Se næste Møde.)

(J. Nr. 188-1884)

I Henhold til de ved Sagens Behandling i forrige Møde faldne Udtalelser havde Udvalget for de sanitære Forhold i Reginehøjpartiet paa Aarhus Mark ladet udarbejde Plan over en Afløbsledning til Saltensbæk, hvilken efter Stadsingeniørens Overslag vil koste 4200 Kr. Da der saaledes foreligger 3 Projekter til Ordningen af dette Afløb, nemlig foruden fornævnte et til Anlæg af en lukket Kloak langs Landevejen til Bekostning af 5600 Kr. og et til Anlæg af en Lukket Ledning over Lodderne Nr. 53 og 59 til Bækløbet ved Jordbrovejen til Bekostning 3000 Kr., besluttede man at indhente Sundhedskommissionens Erklæring i Sagen, navnlig for at erfare, om samme foretrak, at Afløbet til Borrebækken eller til et nordligere Punkt ved Havet, eventuelt Saltensbæk.

Uddrag fra byrådsmødet den 22. januar 1885 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 188-1884)

I Henhold til den i Mødet den 4de Decbr, f. A. fremsatte Opfordring havde Sundhedskommissionen i en foreliggende Skrivelse af 19de d. M. udtalt, at af de tre foreslaaede Planer til Afledelse af Spilde- og Pølevandet fra Reginehøj maatte Kommissionen ubetinget anbefale den, der gaar ud paa at føre Vandet i en lukket Ledning langs Randers Landevej, dels fordi det maa anses for uheldigt at føre Afløbet ud i et aabent Bækløb, saaledes som det vilde blive Tilfældet, hvis en af de andre Planer vælges, men dels ogsaa fordi der ved den af Kommissionen anbefalede Ledning tilvejebringes en Afløbskanal for Spildevandet fra de Bygninger, som i Tidens Løb kan ventes at ville blive opførte ved Landevejen nedenfor Reginehøj, hvilket ikke vil kunne ske, hvis en af de andre Planer vælges og mindst den, hvorefter Afløbet ledes til Saltensbæk, imod hvilken sidste Plan det desuden ogsaa taler, at Anlægget af den saa ofte paatænkte Badeanstalt Nord for Byen derved rimeligvis vil umuliggøres.

Hvad angaar Udmundingspunktet for den ovenfor anbefalede lukkede Afløbskanal, da udtaler Kommissionen sig bestemt imod, at den føres til det aabne Afløb, som fra Vennelyst gaar til Borrebæskloaken i Studsgade, med mindre dette Afløb ligeledes gjøres

til en lukket Ledning, en Foranstaltning Kommissionen minder om, at den gjentagne Gange har udtalt sig for; hvis Ledningen derimod føres umiddelbart ud i Havet, anbefaler Kommissionen at lede den gennem Tvergade og Havgyde ud til Kysten i Stedet for som foreslaaet at lade den udmunde paa et nordligere Punkt, da det formentlig er det rigtigste at samle alle Kloakledningerne paa et Sted fremfor at sprede dem over en større Strækning.

I anledning heraf besluttede Byraadet hos Udvalget for Hovedvandløb at indhente Oplysninger om Bekostningen ved Anlægget af den af Kommissionen anbefalede lukkede Ledning. (Se Mødet d. 19. Febr.)

Uddrag fra byrådsmødet den 19. februar 1885 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 188-1884)

Der forelaa en Skrivelse af 14de dennes, hvori Udvalget for Hovedvandløb i Anledning af Sundhedskommissionens i Mødet den 22de f. M. fremlagte Erklæring ytrer, at Anlægget af en lukket, af saltglaserede Rør bestaaende Kloakledning fra Reginehøjpartiet langs Randers Landevej til Havet gennem Havgyde vil koste 9100 Kr., og at det samme Anlæg, ført til det aabne Afløb fra Vennelyst til Vorrebækken med Omdannelse af dette Afløb til en muret saakaldet Øjestenskloak, er anslaaet til 16100 Kr. Da det efter Udvalgets Anskuelse formentlig er utvivlsomt, at Udførelsen af den sidstnævnte Foranstaltning en Gang i Tiden vil blive nødvendig, og da det tilmed kan forventes, at de tilstødende Grundejere ville bidrage til Anlægget af en saadan muret Kloak, hvad der derimod ikke er tilfældet med den mindre Rørledning igennem Havgyde, anbefaler Udvalget, at Afløbet føres ud i Vorrebækken gennem en lukket Kloak, og det tilmed af den Grund, at den derved bevirkede øjeblikkelige større Udgift i Virkeligheden i Tidens Løb vil medføre en Besparelse af 4000 Kr., idet et saadant Beløb mindst vil medgaa mere, naar foruden Anlægget af den mindre Ledning det nævnte aabne Afløb en Gang skal lukkes.

Efter sket Forhandling blev den endelige Beslutning udsat til et senere Møde. (Se Mødet den 5te Marts.)

Uddrag fra byrådsmødet den 26. marts 1885 - side 2

[Til første side](#)

(J. Nr. 188-1884)

Fra Amtet fremlagdes en Skrivelse af 17de d. M., hvori det meddeles at Amdtsraadet i sit Møde af 11te dennes har tilladt, at der maa nedlægges en lukket Kloak langs med Randers Landevej fra Reginehøj Mark til Aarhus By paa Vilkaar:

1. at Arbejdet udføres under Vejevæsenets Tilsyn,
2. at der paa nærmere Rekvisition fra Vejevæsenets Side vil under Arbejdets Udførelse være at anbring Afspærringer og Belysning til Sikkerhed og Vejledning for vejfarende og
3. at Istandsættelsen af Landevejen og Rabatter efter Ledningens Anbringelse maa udføres efter Vejevæsenets nærmere Anvisning og Bestemmelse. Derimod har Raadet ikke fundet Anledning til selv at deltage i Bekostningerne ved Anlægget. (Se Mødet den 5te Marts og herefter den 30te Juni.)

Uddrag fra byrådsmødet den 30. juni 1885 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 188-1884)

I Henhold til det Udvalget for Hovedvandløb i Mødet den 5te Marts overdragne Hverv indberettede bemeldte Udvalg under G. D., at de vedkommende Grundejere havde vist sig villige til at tilskyde 1 Kr. pr. Fod Facadelængde af deres Grunde eller i Alt 1181 Kroner til Kloaken fra Reginehøj Mark til Vennelyst, hvorimod Forhandlingerne med de Grundejere, der have Interesse i, at det aabne Bækløb fra Vennelyst til Borrebækkens Kloak i Studsgade lukkes, ikke endnu have ført til noget Resultat, hvorfor Udvalget forbeholder sig senere at fremkomme med Indstilling om dette Punkt.

Efter sket Drøftelse blev den videre Behandling af Sagen udsat til næste Møde.

Uddrag fra byrådsmødet den 9. juli 1885 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 188-1884)

Udvalget for Hovedvandløb havde indberettet, at vedkommende Grundejere i Nørrebrogade havde erklæret sig villige til at tilskyde 1798 Kr. til den lukkede Kloak fra Vennelyst til Borrebækken. Med det i forrige Møde omhandlede Tilskud af 1181 Kr. fra Grundejere ved Randers Landevej udgjør saaledes det privat tegnede Tilskud til Kloaken fra Reginehøj til Borrebækken i Studsgade i Alt 2979 Kr., hvilken Sum Byraadet imidlertid fandt alt for ringe i Forhold til Bekostningen ved hele Anlægget 16,100 Kr., hvorfor man anmodede Udvalget om at gjenoptage Forhandlingerne med Grundejerne paa den søndre Side af Bækløbet, for at faa disses Bidrag forhøjet. (Se Mødet den 20de August,)

Uddrag fra byrådsmødet den 20. august 1885 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 188-1884)

Uagtet der endnu ikke er opnaaet noget tilsagn fra de vedkommende grundejere om yderligere bidrag end allerede tilsagt til overbygningen af afløbet fra Vennelyst til Vorrebækken i Studsgade, besluttede Byraadet dog uden tøven at skride til anlægget af hele den projekterede kloakledning fra Reginehøj til Vorrebækken, i hvilken anledning der blev meddelt Udvalget for Hovedvandløb bemyndigelse til at lade alle fornødene foranstaltninger foretage, ligesom udvalget ogsaa anmodedes om at fortsætte de i mødet den 9de f. M. ommeldte forhandlinger med grundejerne om yderligere bidrag til anlægget.

Ligeledes vedtog man at tilstille udvalget en fra Stiftsfysikus Bünger fremkommen skrivelse af 11te Marts d. A., tillige med de derover dels af udvalget selv og dels af Vandværks-udvalget afgivne betænkninger, med hensyn til, at Byraadets opmærksomhed i bemeldte skrivelse henledes paa vigtigheden af, at der samtidig med det projekterede anlæg lægges en vandledning op til Reginehøj for at fremkalde et stadigt bandløb igjennem kloaken og gjøre det muligt at foretage en kraftig udskylning af den.

Endelig anmodede man Udvalget for Kasse- og regnskabs-væsenet om at afgive betænkning om, hvorledes midlerne til anlæggets udførelse 16,100 Kr. skulle tilvejebringes. (Se mødet den 11te. September.)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 188-1884)

Efter Indstilling af Udvalget for Hovedvandløb antog Byraadet et af Murmestrene Brødrene Thomsen gjort Tilbud paa Bygningen af Kloaken fra Vennelyst til Studsgade for 7,475 Kr., hvilket Bud er det laveste ved den over Arbejdets Udførelse afholdte Konkurrence. (Se Mødet den 20de Avgust og herefter den 8de Oktbr.)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 188-1884)

Der forelaa henholdsvis fra Sundheds-kommissionen og Bygnings-kommissionen forslag til udvidelse af Sundheds-grænsen og Bygnings-grænsen se mødet den 27de Novbr. f. A.

Efter at drøftelse havde fundet sted, blev sagen udsat til næste møde.

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 188-1884)

De fra forrige Møde udsatte Forslag til Udvidelse af Sundhedsgrænsen og Bygningsgrænsen bleve overgivne til et i den Anledning nedsat Udvalg, bestaaende af den fungerende Formand, O. Langballe, A. Langballe, Meulengraht og Mørk, til Betænkning.